

~~8720~~

~~31074~~

~~1424~~

О. ВЛИЗЬКО

~~88720~~

~~31094~~

Ол. Визько

10 31044.
ОЛЕКСА ВЛИЗЬКО

14241
СЕРПЦЕ
і вогонь

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
КРАКІВ 1942 ЛЬВІВ

Ш5/2-80/4-65944

*Вибір і вступна стаття
Св. Гординського.*

*Обкладинка і ти-
тульна сторінка
В. Баляса. Пор-
трет роботи Св.
Гординського.*

Друкарня Укр. Акад. Наук, Львів, Постгасе 11.
Зам. 937.

ОЛЕКСА ВЛИЗЬКО

З біографії поета в нас під рукою небагато звісток — уже більш з бібліографії. Олекса Влизько народився 1908 р., мабуть в Одесі, — в кожному різзі море мав він „у крові“. Друкуватись почав у київськiм ілюстрованiм журналі „Глобус“, що його редагував Б. Антоненко-Давидович. Там у 20 ч. за 1925 р. була надрукована перша Влизькова поезія „Серце на норд“. Два роки пізніше В-во „Маса“ в Києві випустило його збірку „За всіх скажу“, і її відразу досить прихильно оцінила критика, відмітивши безпосередній, щирий тон молодости і свіжі, нові образи. Книжка скоро розійшлася, і того самого року ВУСПП випустив її друге видання під н. „Поезії“; третє видання цієї книжки вийшло 1930 р. (ДВУ). Маленька книжечка „Рейс“ з вибраних віршів вийшла в бібліотеці „Пр. Правди“ в 33.000 прим. Найбільша розміром книжка Влизька — „Живу, працюю“ — вийшла заходом ДВУ в 1929 р., а за нею „Книга балад“ (Клигоспiлка, 1930), із майже виключно чужими темами, але з недвозначними алюзіями до сучасности. На-

початку 1930 р. Влизько їздив на короткий час до Німеччини: побував у Берліні, Ессені, Кельні. Відгуком тієї подорожі є „Hoch Deutschland“ (ДВУ, 1930), книжечка віршів, темою яких є міщанський побут дореволюційної Німеччини. З подорожніх вражень поет написав ще прозою книжечку „Поїзди йдуть на Берлін“ (ЛІМ, 1930). „Моє ударне“ вийшло в ЛІМ 1931 р. — це збірка агітаційних віршів, про які далі скажемо ширше. Остання відома нам Влизькова збірка це „П'яний корабель“ 1933, (ЛІМ) збірка морської лірики.

Організаційно — Влизько брав живу участь у боротьбі літературних угруповань на Україні, належав до „Молодняка“, „ВУСПП“, до „Нової Генерації“ та ін. За „П'яним кораблем“ Влизькові літературні виступи стають щораз рідші: остання звістка про нього подавала, що за участь у збройній підпільній організації, яка мала на меті повалити московську владу в Україні, його розстріляли у грудні 1934 р. разом із 3-ма десятками інших українських культурних діячів. Згинули тоді разом з ним такі відомі письменники, як Гр. Косинка, Дм. Фальківський, ІвРШевченко та ін. Від того часу твори Влизька передруковувались виключно поза межами совєтської держави.

До скупих біографічних даних можна б додати характеристичний випадок, що трапився з Влизьком 1927 р. в Києві. Тоді харківська преса

помістила про Влизька низку некрологів, що з'явилися у зв'язку з неправдивим повідомленням про його смерть у хвилях Дніпра.

*

Ол. Влизько виступив із своїми віршами саме в час великих і жорстоких боїв на літературному фронті за створення української національної літератури, за її обличчя та форми. Саме була в розгарі голосна „Літературна дискусія“, і тези Хвильового про самостійність української літератури та незалежний її розвиток від російської, з орієнтацією на „буржуазно-фашистський“ захід, лунали відгомонам по всій Україні. Налякана комуністична партія, ствердивши (у т. зв. „підсумках українізації“), що „українське питання має міжнародне значення не тільки для революції, але й контрреволюції“, та що існує небезпека „відриву партії від української культури, яка стихійно розвивається“ — взялася сама визначувати напрямні лінії українській літературі руками таких „українців“, як поляк Косіор („хвильовизм — це певна сукупність рис, це організований ворог“ — писав він), жид Лейба Каганович, або як безобличні малороси Затонські, — не кажучи вже про самого Сталіна, який завжди стояв за всіма партійними резолюціями та особисто осудив „боротьбу двох культур“ — української й московської.

Українська література тих років попала в затижну кризу, зокрема, поезія. На поетах майже поголовно позначився безнадійний песимізм та занепадницькі тони (Сосюра, Косяченко) вульгарність (Вал. Поліщук), а то й, найчастіше, звичайний штамп. Критика тих часів заодно витикає поетам „сльозофонтанну романтику“, „безпринципну словотворчість“, „дрібненький світогляд“ та „інерцію думання“. Нечисленна, хоч внутрішньо і міцна, група неокласиків у тих часах „перебудовувалась“, причому більшість поетів відходила від поезії до наукової критики (Зеров, Филипович, Драй-Хмара). Останнє досягнення цієї школи, поезії Євг. Плужника, при всій її справді рафінованій майстерності, показували вже деяке знесилення, втечу в мрійництво, в філософію, із заником емоційних, активних елементів.

На цьому тлі поетичний голос Влизька прозвучав живо і свіжо та відразу викликав широкий відгук.

Тонкий поетичний критик (сам поет) Яків Савченко писав з приводу Влизькової „Дев'ятої симфонії“: „Я не знаю нічого кращого в українській поезії останнього десятиліття щодо такої шляхетності думок, такого міцного й суцільного патосного піднесення і, нарешті, такої широти й людяності мислення. Це тим паче вражає, що Влизькові... всього 19 років“. А далі: „Дев'ятнадцятиліт-

ній поет зрозумів, що кожний творець, кожна індивідуальність мусить бути активним організатором нашого життя, мусить іти в ногу з епохою. Це саме й різнить Влизька від молодих поетів його часу. Влизько — цілковито сучасний поет. Не тільки тематикою — це момент зовнішнього значення — а ще більше світовідчуженням. Він — новий поет, нова психіка, його творчість — повний погляд на всі явища дійсності“. (Ж. і Р., 1925, V).

Таким з'явився Влизько в складних умовах літературного життя підсоветської України. Повний молодечої свіжості, насичений оптимізмом та буйанням сил, оп'янений життєвою стихійною екстазою, заговорив він відразу власним словом, офарбив його на свій лад. Поезію Влизька позначила відразу власна яскрава метафора, гострота епітету, емоційне напруження слова і зовсім нетрафаретна лексика — все те, чого так бракувало тодішній поезії, про багатьох молодих представників якої можна б сказати словами московського поета Ал. Жарова: „Рупор наш — комсомольськіє глоткі“... Навіть те, що закидала Влизькові критика: що він надуживає слів „золотий“, „серце“, тощо — та знаків оклику, впливало зовсім з органічної суті його поезії. Цей активізм, емоційність, узагалі рух, що так яскраво позначували його вдачу, визначали й його світоглядно-ідеологічне

обличчя. Революцію прийняв він передусім як романтик. Нераз фантастичні, гасла перебудови життя й побуту не могли не бути приманливі для запального юнака, тимбільш, що дореволюційного життя він не знав і, тим самим, не тягнув за собою ніякого вантажу минулого. Романтикою видалась йому вся динаміка соціяльних рухів і всі „індустріяльні темпи“ — гасла, що обіцявали замінити українські степи в казкові прерії нової електрифікованої Америки. Сам поет у декларативному вступі до своєї книжки „Живу, працюю“ зазначає, що „автор проти Поезії Величественної Простоти і Спокойствія (з великої літери), бо надто складна й рухлива епоха, а їхати волами між двома таксі — не годиться“. Продавши всі свої „пляцкарти на потяг поезії — індустріяльному темпові“, Влизько змагається передусім за новий побут, нову культуру. Але вони — на його гадку — не повстануть так довго, доки не лише живе, але й розвиває старий побут і культура; отож перше завдання — нищити їх, їх форми, — „провінціоналізм, трипільне хуторянство, неучтво, еклектизм“ (терміни беремо з програмових пунктів „Нової Генерації“). Звідси й Влизькові виступи в саркастичному тоні проти „обивательщини“, „кубла міщан“, „Петрарок у кльошах і мільонів Ляур“, проти „інтелігентів з обставинами“ та всіх тих, що, на його гадку, не дають „епоху довести“. А втім

риси ці були притаманні й іншим поетам „Нової Генерації“ (Семенко, Шкурупій), — та й не тільки їм, а й групі Хвильового, що разом з неокласиком Зеровим воювали проти „шароваристої просвіти“ за „широкі культурні обрії“. Лише коли ці проводили своє завдання конструктивно, вказуючи провідні шляхи („До джерел“), Влизько, як типовий український панфутурист, ставав на шлях деструкції. А тоді, коли форми його вислову ставали мало зрозумілі „широким масам“, він заявляв, що „кваліфікація письменника — кваліфікація читача. Одне без другого не можуть існувати. А через це закиди з села що «автор дуже гарно пише», але «незрозуміло», — дають йому право категорично сказати, що він для села нічого не продукує, так само, як і для підміських дач“ (із вступу до „Живу, працюю“).

Коли поглянемо на поетичний, такий недовгий (менше 10 літ) шлях Влизькової творчості, то побачимо, який він був різноманітний. Спочатку, в першій збірці, він стоїть на позиціях майже класичної поезики — і недарма критики згадували при ньому то Шіллера, то Пушкіна. Тут переважає сильний, ударний ритм ямбу та анапесту, ще немає вільного вірша, а з футуристичних образів кидається ввічі хіба оте „Ідіотку осінь — в перукарні голять...“. Але, так узагалі, ціла збірка стилево витримана. Пізніш, із співпрацею в михайль-се-

менківським журналі, почав він разом із змістом деструувати також і строфу та слово, але, гадаємо, та деструкція більш зверхньо-формальна, оптична — це тодішня мода. Тому, гадаємо, навіть у найкрайніших його речах відчувається скелет класичної культури вірша, такий притаманний поетам київської школи. Та одночасно на деяких пізніших віршах годі не відмітити впливу В. Маяковського — це слідне передусім на збірці „Моє ударне“. Але вона повстала в специфічних умовах, — у плані т. зв. „соціального замовлення“. „У кінці листопада (1930 р.) — писала „Пролетарська Правда“ — загроза зриву плянів окремого квартала на деяких підприємствах стала остільки реальною, що бюро міськпарткому в постанові з 30. XI. примушене було сигналізувати небезпеку зриву другого року п'ятирічки... На штурм прориву вирушили й робітники преси. Другого ж таки дня оголошено всіх мобілізованими на штурм проривів, виділено шість виїзних бригад і поприкріплювано всіх журналістів до підприємств... Сектор масових кампаній замовив у Влизька поезію „Загрозливий марш“, так само й багато інших поезій“... і т. д. Отже вірші цієї збірки, як „прикріплені до виробництв“, можемо розглядати хіба з боку деяких формальних засобів, бо в суті вони лише політичні статті, написані віршем, як це саме й було в жанрі Маяковського, що вмів написати поезію

навіть про те, щоб плювати виключно до плювочки і кидати сміття в смітьярку. (це, звичайно, не значить, що Маяковський не писав і геніальних у своєму роді речей).

Заперечуючи поетику групи неокласиків, советська критика під кінець 30 рр. хотіла саме в таких поетах як Бажан, Терещенко і Влизько бачити творців нової революційної поезії. Справді — у порівнянні з класичною поезією — Влизькова приносить багато дечого нового, зрушує її, так сказати б, з п'єдесталу та веде назад у щоденне життя, — на фабрики, в порти, вулиці міст. Але назверхні гасла революційної романтики „індустріальних темпів“ ставали в дійсності щораз більше реалістичним використанням „трудящих“, і цього такий вражливий на всі прояви життя поет не міг не спостерегти. Це зовсім не випадкове, що обидві „Балади про короткозоре Ельдорадо“ з'явилися саме в розгарі колективізації України, в розгарі „ліквідації куркуля як класи“, — себто в часі намагання Москви знищити остаточно опору українського націоналізму — село:

На плянтацію вивів, сказав: — Стоп!

Ельдорадо тут! Кожний з вас — холоп!

А хто тікатиме — куля в лоб!“

І подумали люди: — „Це тут. Ба, ні, —

Ми несли Ельдорадо на своїй спині“.

Але пізно. В джунглях нема воріт...

Револьюційну романтику розстріляв остаточно і власноручно Микола Хвильовий 13 травня 1933 р. Таким, як Влизько, Косинка чи чорноморський матрос І. Шевченко, залишалося тільки йти в підпілля. Вони ж належали до тієї нової української генерації, що її показав у своєму романі Хвильовий: — „я й тисячі Аглай у спідницях та штанах — не можемо далі жити без повітря“!

*

Завжди скупий на слова й обережний М. Зеров писав був в одній своїй статті з часу Літературної дискусії, що „революція відкрила широкі перспективи українському культурному розвитку. Після 1917 р. не вдалася ні одна спроба загнати його в тісніші межі“... У цих двох реченнях багато недоговорено. Яка революція? Чиї спроби? Зеров у підсовєтських умовах, ясно, не міг написати так, як думав: революція національна. Саме стихія тієї революції, розгін збуджених національних сил, які вже не давалися загнати в ніякі тісніші межі, і зумовлювали культурний та взагалі духовий розвиток України, і то з такою швидкістю, що, складена з чужих елементів, партія не встигала за ним підбігати... Ця стихія й казала поетові бачити все через його власне, українське Я:

Із мечем завітав. На порозі
Поклонився. — Ввійшов і сів...

Я по-своєму вітер і осінь,

По-юнацькому зрозумів.

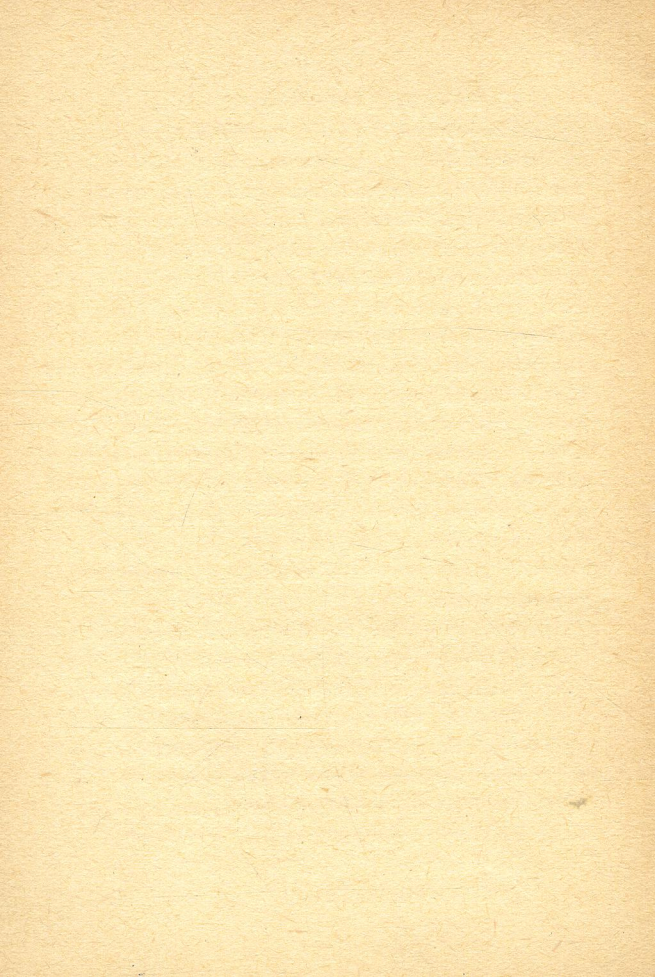
По-своєму зрозумів „вітер і осінь“ колишній член компартії Хвильовий, і колишній червонофльотець Шевченко, і колишній комсомолец Влизько. З якою „геніяльністю“ і бухгалтерською точністю не обчислили б усе Маркси-Леніни-Сталіни, все їх „вчення“ ставало безрадне, коли приходилось визначати суть такого ірраціонального чинника, як (згадувана Влизьком) „залізняка кров“. Вищий хемічний склад цієї субстанції мав свої власні права, які гнали її із сліпою біологічною силою, але з якоюсь божеськи мудрою закономірністю, до однієї мети, бо — знову ж нам не обминути Хвильового! — істоти, в яких та кров шумувала, „були покликані від природи до кипучої діяльності — не тієї, що комсомелить у пустопорожнє“!

Сказати, що Влизько блискучий поет молодій генерації, — це було б іще мало, бо, врешті, добрих поетів нам не бракувало і не бракує. Але він щось більше: яскравий вияв світогляду однієї української молоді генерації, яскравий (— цей епітет хочеться заодно при цьому повторяти) вияв української раси, — тієї, що серед штормів своєї епохи не злякалася прийняти свій час і крикнути:

Беру тебе, о, світе мій терновий,

В обійми сонячні!..

С. Г.

ПОЕТОВІ

Не лицемір, поете, серцем,
І не роби із нього шарж: —
— Замало глянути крізь скельця
На бунт, — виспівуючи марш!

Давно набридли струни ліри
І пил злетів на святість тем! —
— Зроби без жрецтва і офіри
Себе самого бунтарем!

Твої пісні — це теплий промінь,
Що палить темряву, мов лід! —
Навіщо ж коришся утомі
І оглядаєшся на міт!?

Один закоханий у грудень,
Другій бандуриться в лісах.
А ти махнув у „сірий“ будень, —
Сидиш із Фебом в небесах! —

Та не воскресне те, що вмерло! —
Тепер і будні — динаміт: —

— Не забувай залізне жерло
Гармат, націлених у світ.

Якщо ти наш. Якщо ж далекий,
І любиш вимріяний час, —
Плекай в болоті, як лелека,
Свою культуру... не для нас!

Нам треба пісні — бурі, грому,
Нам треба — бомбами слова!
Ні слова, — хто там? — про утому,
У кого скніє голова!

Нам треба кожного салдатом
На наші будні і фронти!
— Поете, в бій, — доволі ждати, —
Громами пісню рознести!..

Не лицемір, поете, серцем,
І не роби із нього шарж: —
— Замало глянути крізь скельця
На бунт, — виспівуючи марш!

Я ІДУ ЯСНИЙ...

Я іду ясний дорогами,
Серце вимивши вогнем,
І на поминки з убогими
Не гукають вже мене!

Я втримав в осіннім покаті
Повну сміху козубень,
І мене тепер на покуті
Посадовлять для пісень!

ВЧОРА ДОЩ У ПОЛІ...

Вчора дощ у полі й серці плакав
(У літняк загрузла купина)
А сьогодні туга, як собака,
Десь далеко хмарою кона!

А сьогодні стелить промінь шовком!
Грай же, криве залізняка, грай!
Дні хороші виперуть в ночовках
Серце блудне, змучене украй!

РОМАНТИКОВІ

Тривай, тривай, о, мрійний брате! —
Покиньмо стуму і печаль!
З життям ще довго треба грати
І нести серце на одчай!

Вже не задзвонять, ні, шоломи
Забутих скитів і сармат! —
Навіщо жаль? Новітні зломи
Бринять в оркестрові гармат!..

І ти, і він, і я — малеча
У безіменні гроз і мас! —
Приймай життя без заперечень,
Бо з ним і логіка, і час!

З ФРАГМЕНТІВ

Замовкли дзвони шестерень
Під корчами крантів і бάνтин
І лунко стукають куранти

Хай плине
день!..

Хай плине
день!..

Димар далекий крізь туман
Вже сонцю руку перетискав,
І ліпить радісно хлопчисько
Веселі гасла на паркан...

Так рідно, просто й тепло, — ну,
Чи серце в грудях, чи пороги,
Що клекотять!? Нехай дороги
Залізно зійдуться в одну!

Сьогодні рушиться закон
Старого щастя і любови!..
Прольотами мостів здійсмаєм грізні брови,
Щоб з гулом перейти останній Рубікон!

...Замовкли дзвони шестерень,
Під корчами крантів і бантин
Але хай стукають куранти:
Останній зламів плине день!..

ТРАВЕНЬ

А сонце — плином, сонце — вгору,
Де над селом блакитний сон...
У дядька Сави на оборі
Вже й хлопчик босий: —
Вітрогон!..

У небі ластівки й синиці, —
Упали тінями на гін.
Немов з далекої дзвіниці
Розсипавсь їх веселий дзвін..

За хутором тихенько хрестить,
Переглядає межі млин: —
— Хай пощастить вам гордо нести
Безмежних нив колосний плин!

СЕРЦЕ

Гей, ти, серце, — сонячно гаряче,
Гей, ти, серце, — сонцем золоте! —
Від колиски невгамовна вдача
Оселилась з нами і росте!

Понесем же, серце, голі й босі
На одчай голівоньку свою!..
(...Скоро, скоро прийде злата осінь
І повисне тишею в гаю...)

Мабуть, так накреслено дороги
Та стежки зазорені мої, —
Щоб лягали вічно попід ноги
З голубого міста на гаї!

ДЕВ'ЯТА СИМФОНІЯ

(монолог)

Вогню, вогню! — Надлюдської любови!
Хай кров кипить у грудях молодих!
Беру тебе, о, світе мій терновий,
В обійми сонячні!

Як теплий птах

І птах вогненний, облітаю серцем
По всіх світах, — над людом простягаю
Безмежні крила. — Хай приходять всі
Під їх покрови. — Як не знайдуть раю,
То знайдуть пекло молодих обіймів,
Вселюдських, сильних, що під ними злоба
Згорить на попіл, — і звіряче серце,
Що зубом клацає та смоче кров
Свого брата, — упаде й не встане;
Не встане, ні, й ніколи не воскресне,
Як не воскресне той, хто упаде
У кратер вогневий, бездонний кратер
Вулкана грізного — мов людське серце!..

Вогню, вогню! — Надлюдського буяння!
Любови нової, без слів, побитих

Устами євнухів, устами серць,
В перчатки вкладених, — щоб не побачив хто.
Який там льох вонючий і отруйний.
Із хробаками й червами — шляхетним брудом,
Що берегли нащадки рахітичні
Дегенератів з „голубою кров'ю“, —
З гербами пишними, „красою дому“,
Та гниллю ран під золотим плащем!..

Вогню, вогню! — Надлюдської любови! —
Живої — сильним, мертвої — зогнилим.
Любови буйної, гарячої (вогню!), —
Усіх речей любови чарівної,
Щоб враз любити землю, звіря, люд,
І жити сонцем, тільки сонцем жити,
Та власним потом здобувати щастя
Своїм синам, онукам і нащадкам
Далеких днів!..

Вогню, вогню, — любови!
Хай кров кипить у грудях молодих!

Беру тебе, о, світе мій терновий,
В обійми сонячні! — В любов мою,
Мов на вогонь, кладу! Засяй гарячим світом,
І очі хворі бідному сціли,
І осліпи того, хто тьму сподобав, —
Сховався в льох!..
Любови і вогню!!!

БАБИНЕ ЛІТО

В ті краї, де лірники-сліпці
Оспівали степовиння рани, —
Хтось прийшов з торбинкою в руці
І посіяв золоті тумани.

Ще й черемху хмарами пустив,
А на ній гудуть проміння-бджоли,
І летять, летять — бринять листи, —
Привітання осені у поле.

ОСІНЬ

I.

Із мечем завітав. На порозі
Поклонився. — Ввійшов і сів...
...Я по-своєму вітер і осінь,
По-юнацькому зрозумів: —

Хай шумить і кошлатиться пуша,
Хай торішнє з листочками мре!
Це живе,

молоде,

невмируще —

Відрубало

зогниле,

старе!

II.

В басаман-пожари
Вшеметався хутір,
Ще й у пожовть-хмари
Небеса закуті.

Ще й холодний вітер,
Вітер над обору, —
Відтинає віти,
Віти з осокоу.

III.

Біга осінь, — пужить киями
Землю-матінку сиру,
З навісними вереміями
Віє мряку на пару.

І росте земляця гулями, —
Купиною в коліях.
І кричать, кричать зозулями
Темні ночі по гаях.

IV.

А чи знали ви осінь веселу,
А чи знали ви осінь-вогонь, —
Отоді, як солом'яні села
Над токами розбуркують сонь!?

А чи знали ви, бачили, чули,
Як тремтить селяківська душа
Під осіннім, під вітерним гулом
З-за простого книша!?

Що йому до осінньої „туги“,
До осінніх порепаних хмар! —
Він не чує ні вітру, ні хуги,
Тільки руки,
Та серце,
Та жар!

НАСТРОЇ - ДИСОНАНСИ

I.

Сьогодні сонце — тепле і просте, —
Отак схопив би яблуком у руку
І кинув десь на крижану розпуку
В холодний степ!

І чорт-йо-зна! Як чудно й загадково! —
Ще сіє вітер снігом крізь сита,
А тут, дивись, як тепло юнакові!
Оце то так!

II.

Ми оспівуєм трохи не все,
А найперш обминаємо будні! —
Ну, й яким же то духом мужицьким несе,
І які вони, — вірте, — облудні!

Чом би, ей, не співати відвічну красу,
Не ліпити ідилії з глини!?
Хто це, — грішний, — із вас не відчує той сум,
Як в імлі забринить віоліна!?

III.

Укладу довжелезну поему, —
Випру десь поміж літер: — Ти!
Ну, і що ж! — Це звичайна тема, —
Хоч цілісінький вік крути!

Ну, люблю! — І кому ж цікаво!?
Як і вчора земля пливе!
...Тільки серце... немов би під лаву
Закотилося...
Неживе!

ЗА ВСІХ СКАЖУ

З високих веж ми дивимось на світ, —
Далекі зорі ловимо руками!..
Сміються веврики з блакитних віт,
І квіти сонячні вкривають пелюстками...

І ми ростем! На клюмбах днів і літ
Ростем за хмар чудними пагонцями,
Поки печаль не стане древній міт,
І, мовби дим, не щезне за віками!

ПАРУБОЦЬКЕ

I.

Гей, піду на села у веселім марші,
Щоб за плугом взнати, чи поет і я.
Сонце ти гаряче, братіку мій старший, —
Мабуть, в тім і буде доленька моя?

Як і кожний буду. — В парубоцькім колі
Вечером зі сміхом вийду на майдан.
(Позабувши місто, де панелі голі,
А на них самотній висиха каштан).

Паруб'ята виб'ють закаблуки в танку,
Виб'є серце тугу, — спадщину гнилу! —
Громом реготати буду аж до ранку, —
З перуном ходити у шовкову млу!..

Налигаю місяць за срібляні роги
(Все можливо, друзі, серцю юнака!)
І пісні закину зорями під ноги
Для дівчат веселих біля тартака.

Там на полонині, де в кущах омаи, —
В сутінь, біля ставу, а за ставом — млин, —

Безтурботно стану цілувать кохану,
І зім'ятий буде пахнути полин.

Та замало буде тихої дороги. —
Усміхнеться неня: — „Ну, і бусурман!“ —
Налигаю місяць за срібляні роги, —
Шкереберть на ньому полечу в туман.

По далеких гонах, за далекі межі, —
Мовби на казковім чуде-кораблі, —
Заберу в обійми, у свої, ведмежі,
Все, що є ясного на оцій землі!..

Сонце ти гаряче, — братіку мій старший, —
Мабуть в тім і буде доленька моя, —
Щоб іти на села у веселім марші,
І за плугом взнати, чи поет і я.

II.

Чи не серце там ото упало
У гарячу вечора долонь,
Що й у мене сонячним запалом
Вже не б'ється промінь біля скронь!?

Чом сьогодні вдруге на майдані
Я дарма мою кохану жду,
І женуть імлою думи п'яні
У простір, у безвість череду!?

Так шалено тягнуть хороводи,
Вибивають землю парубки, —

Та ніяк з холодної колоди
Не здійму тремтячої руки...

...Де ж це ти, — прийди, моя хороша!
Де ж це ти, — прийди, моя ясна!...
...Золота завихрила пороша
І завмерла дзвоном в ясенах...

III.

Розлилася зоряна коновка,
І струмлять літавці, як вино,
В кошениці, вистеленій шовком,
За твоїм малесеньким вікном.

В'ється хміль і серце хмелем бродить:
Жду-пожду: — Мо' вийдеш на зорі!?
І здається, — топлять серце води
Океанів синіх і морів.

І здається, — зовсім ні до чого
Опівночі глупої краса...
...Тільки тепло падає під ноги,
Мовби порох місячний, — роса...

Очеретом роги намантачив
Журавинний місяць... Суховій...
...Як давно, либонь, уже не бачив
Я твоїх тривожних, чорних вій! —

ФАНТАЗІЯ

Їй нема ніколи супокою...
Вгору, вниз (ану, ану удар!)...
Синя лапа теплого прибою
Розкидає бризками янтар...

Вдарить раз: — то золото з туману...
Слікнуться очі: — повно вщерть принад.
...І летять по хвилях океану
Каравелі сонячних армад...

Вдар... іще... мов крига, таке вечір...
Каравелі зникли у туман...
...Восьмий вал облив смагляві плечі,
І упав, мов зламаний паркан...

ВЕСНО, ТИ ЗНОВУ ІДЕШ

Весно, ти знову ідеш!

Ой, ідеш ти, блакитна красуне! —

З моря ти вийшла далекого,

з моря гарячого вийшла! —

Там, біля скель мармурових,

хвилі прибоюми лунять,

Дивні легенди шепочуть

і піною берег голублять!

Весно, ти знову ідеш! —

Ось Дніпро із любови до тебе

Казиться так, і тремтить,

і під льодом зубами скрегоче: —

Милий, хороший Дніпро,

закохався в весну дідугеля! —

Милий, хороший Дніпро,

пригадав про юнацьку давнину! —

Синю давнину згадав,

як ходили козари й пологи,

Велетні в лісі ходили,

в лісі жили козарлюги, —

Люди з піснями і сміхом
звіра з ножем полювали,
Звіра з ножем полювали, —
в шкурі звірячій ходили!...
Весно, ти знову ідеш!
Ти ідеш до нас землю святити,
Гимном тебе ми вітаємо,
весно, зазорена весно!!!

І ТЕПЕР...

І тепер

Між зимними степами
Марю я про землі золоті,
Де вітри гуляють пацанками
І свіжать обличчя молоді!

І тепер

Весь час хлопчині сниться: —
— Вийти б, гей, і нам на тую путь,
Де усе гартоване, як криця,
І кольори бронзою цвітуть!

От було б і сили і буяння,
От було б і бомб кремезних м'яз,
Щоб іти на сонячне повстання
(Вже останнє)
Здобувати час!

Ну а так,

Замало, мабуть, сонця: —

Холод тут,

Там промінь-вогнеграй!

...Хоч і нам, буває, крізь віконця
Переллється трошки через край!

І ВСЕ Ж БО ЯКОСЬ...

І все ж бо якось загадково: —
Знайшли ми казку? — Хоч одну?
Казок шукаємо щовкових,
...А попадаєм у пивну!

Доволі ж, люди й люденятка,
Шукати мрійної мети! —
Зодягнем сонячну краватку
І будем буднями іти!

Не треба менторства й огуди,
Блукань у пітьмі, по едем!
Хай буде так: пізнавши будень,
У праці радісно зростем!

КРОВИ Б, КРОВИ І СИЛИ...

Крови б, крові і сили відерцем
Святогором понести до мас!...
Якби можна помножити серця,
Я помножив би тисячу раз!

І роздав би, роздав би, роздав би,
Як проміння моєї снаги,
Так, щоб світ загорівся, і став би,
І розбив би старі береги!

САНТИМЕНТАЛІСТАМ

Не треба сліз і покаяння.
Коли буяння — на копу!
Дивіться тихо з-під паркання
На наше сонце, нашу путь!

Все 'дно не вийдете на сонце, —
Як хто не тягне, — самохіть! —
Затисніть серце у долонці
І в глечик урну покладіть!...

...А ми давно відперли брами
До серця сонячних доріг,
Жбурнувши чорними руками
Веселі гасла до зорі!

ВАМ — БЕЗСИЛИМ!

(З книги „Залізний Сатана“)

I.

На море, океани, ріки,
На піну, гули, рев і свист, —
Стає, мов лев, новітній вікінг
У блискавках шалених міст!

Навіщо ж одбивати луни, —
Холодним яром — міт Атен!?
Переберем мідяні струни
На арфах радіо-антен.

Твоє й моє — в прийдешніх ерах,
Моє й твоє — не тут, а там,
Коли злетять в „планетоерах“
Назустріч вихорним світам.

Онуки!..

Ні?...

Напийся ж зілля! —

Оплюй усе!..

О, срам і стид, —

Коритися своєму безсиллю

Під рядом гордих пірамід! —

О, срам і стид, — заперши брами, —

В архіві вудити серця

І рахувати темні плями

У труби Цейса на сонцях!

О, срам і стид, о, срам і сором!...

Лети ж у сказі на багно,

Над благочестія собором

Як грім, залізний Сатано!

II.

Ще треба нам нових Шевченків,

Ще треба нам нових Франків,

Від вас, „безштаньків“, „безбатченків“,

Від „смердів“ і від „мужиків“! —

Терпіння ж в смороді не мати

І не утримати руки,

Щоб з вас, без скальпеля, зідрати

Лямпаси, шолудь і мізки.

Та винести на сонце, площі! —
Нехай ідуть, нехай ідуть,
Нехай ідуть і ваші моці,
Замість цілунку, обпліють!

III.

На море, океани, ріки,
На піну, гули, рев і свист
Встає, мов лев, новітній вікінг
У блискавках шалених міст.

Усіх, з прокльонами, на страту,
Він шле, що люблять тишу, тінь,
Що серцем, м'язами — кастрати
Зреклися льоту і шалінь!

О, рви і бий! Бетонним хором,
Лети у сказі на багно,
Над благочестія собором
Як грім, залізний Сатано!

Одеса, 1927 р.

ХОТІВ ЛЕТІТИ...

Хотів летіти і вкляк на комі,
Хотів бриніти і став на грань,
Твоїх пісень старий відгомін, —
Відгомін сонця і палань!

І знову сили, знову сили
Збирати будеш в козубень,
Щоб знову груди показалися
Твоїми іскрами пісень!

НОКТЮРН

Нема журби... Нема в мені печалі,
Бо серце в мене — золотий дудар,
Бо серце в мене — човник на причалі,
А сміх — пісні, а окіян — вода.

І сил моїх не зложиш на долонці,
І повен човен мій гарячих дум, —
Ой, вірю я, що вигребу до сонця
І з ним піду бадьорий на тріумф!..

ЧУЮ, ЧУЮ...

Чую, чую: — обіймає жаль, —
За великим невимовна туга,
За незнаним!.. Ну, хоча б ножа
Та дорогу зоряну в подруги!

Та окраєць хліба у карман.
І пішов би босяком, гультьєм —
Хороше ж то нюхати туман, —
Аромат конвалій серед гаю!

Хороше ж то в пушах і степах
Спати ночі... Міряти дороги...
...Поцілунки вітру на губах...
...Сині крила тихої тривоги...

Марю, марю: — обіймає жаль,
За незнаним золотава туга...
Та нема дороги і ножа,
Тільки кицька на печі — подруга!

ТАК ПРОСТО

Я. Савченкові

Не хилюся, як в плесо осика! —
Гей, ви, люди, не бачите, як
Наливаюся зоряним соком
І стремлю, бо ніде не заклад!?

Я незламаний! — просто і широко
Це скажу і снагою нап'юсь!
З скалозубими рота не щирив,
Але, — вірте, — ввесь вік просміюсь!

Ну, та й як же мені не радіти?? —
Чи дороги імла замела,
Чи усі ми — не кращого діти,
Чи епоха моя замала!?

А чи може й собі невідомо
Все проспав і приспав!? Занімій
Поневіро! — Я в себе, я вдома, —
У країні й годині своїй!

Я дивлюся на ціле, і тузі
На дрібнім переваг не даю!
Я не вмію за плямами, друзі,
Недобачити силу свою!

Я ж незламаний! Просто і щиро
Це скажу і снагою нап'юсь!
З скалозубими рота не щирив,
Але, — вірте, — ввесь вік просміюсь!

І не згину, не випаду з ока
Стозалізного! — Бачите ж, як
Наливаюся зоряним соком
І стремлю, бо ніде не заляк!?

ІРОНІЧНА УВЕРТЮРА

Від важкої трамонтани
Тріпотять

серця і райни
І суворий владар — вікінг —
Свій провóдить корабель.
Він проходить у тумані,
Обминаючи Одесу,
Де живі, буденні люди
Атакують скумбрію.

Не вдавайтеся в усмішку.
Я не вірю у легенди.
Сивий вікінг — тільки пісня
У рибальчиних устах.
Ередья співав сонетом
Про бретонку ідилічну,
Ну, а я — про одеситку —
Трамонтану і пісні!
І — повірте — сто раз легше
Оспівати синь Бретані,
Ніж схопити кольорити

Одеситок і розмов,
Що трактують про кохання
І до речі — про затоку,
Що над нею — трамонта, —
А під нею — скумбрія!
Люди добрі! Пожалійте!
Про подібні гарні речі
Можна мріяти і далі, —
Без початку, без кінця!

Над хорошим Чорним морем
Тріпотять серця і райни
І суворий владар — вікінг —
Свій проводить корабель.
Він проходить у тумані,
Обминаючи Одесу,
Де живуть буденні люди
І найкращі із жінок!

ПОГРУЗКА

Морським вузлом зав'язано біцепси
І бомбою тремтить в напруженні кулак, —
Придушено хрипить попід ногами шлак
І з ревом сиплються на естакаду кекси.

Регочуть ланцюги. Спалахують біцепси
І поки в чорний трюм пір'їнами летять,
У спазмах корчаться кранти і за стерном тремтять
На хвилях (з маяка) багнетами рефлексии...

На башті десять б'є. Команда: — Зняти трапи!
— Забрати якорі (з води плазують лапи)...
Сирени левів рев. Холодний склянок тон.

Здригнулись палуби. Рвонулися машини.
Важкий плазує дим на зоряні вершини,
За рейдом молодик і в хвилях камертон.

ТУМАН

І тут, і там вітрила волохаті, —
Суцільний дим від моря до небес,
І тільки іноді прорвуться з плес
Далеких сонць проміння кострубаті,

І зірвуть млу, де піняться прибої
Та крутять хвилі виром карусель,
А десь летить сп'янілий корабель
Між двох морів, — і під, і над тобою...

...І знову, знову... Сторогатим чортом
Охристить все похмурий капітан
І вдарить в дим, одчайсно, мов таран,
Сирени тон над портом.

ПОРТ

Відплив буденний сказ, немов би шумний катер,
За брязкіт ланцюгів сховалася іржа,
І знову в морі день упав за елеватор,
Над бортом золотим канатом з-під ножа.

О, тихий порте мій, — вечірня заводь трансу,
Що серце і думки за рейдами запер,
Де віє з-поза плеч м'язистим ренесансом,
Та з люльок, — за димком, — пахучий кануер!

Люблю твоє лице, і ці поснулі стяги,
І скромний орнамент бетонових аркад,
...А десь, такі ж як ти, цвітуть архіпелаги, —
Романтика моя залізних естакад.

Химерно!? Правда!? Так!? Яку ж ліпити норму
На серце молоде — зрадливу оболонь!?
Привіт тобі, привіт... і бурі, бурі, шторму!
У нас з тобою все... за тишею — вогонь!

РЕЙД

За елеватором маяк
На роздоріжжі бур і мряк,
У білій піні, наче в крейді, —
На урвищі в зеленім рейді,
Вогнями жовтими прорізуючи млу,
Мов Прометей, напружує кайдани на валу
І в даль стремить, де грім і шторм
У хаосі первісних форм,
Неначе ті титани, що повстали,
Забарикаджують міжзоряні квартали
Важкими хмарами, дев'ятьми валáми,
Розламуючи глиб під п'яними вуглами,
Розламуючи глиб і падаючи в ню
За гострими рефlekтами вогню.

За елеватором маяк
На роздоріжжі бур і мряк,
Мов Прометей, у хмар заляк.
А там, де чорний виднокруг
В скаженому оркестрові оглух, —
У трюмах — помпами — зализуючи рани,
В обвали вод летять стальні левіятани.

І повно в них людей, і зводять райни хрест
(За вдаром у бугшприт спадаючи на вест)
Під стогін молитов, тортур і покаяння..
Регочеться норд-ост.

— Ця ніч для вас остання..
Останній рейс і смерть...

...У склянки дзвонить смерть..
...Світання...

За елеватором маяк
На роздоріжжі бур і мряк
Скорботно, тужно в хмар заляк.

ДОКИ

В напрузі плеч і рук
Хриплять іржею доки,
Нервуючи дроти, —
Манометри і токи,

В хаосі ромбів, хорд,
Еліпсисів і сфер,
Намацавши людей
Мільйоном атмосфер.

Залізо. Чавуни.
Грантів спазмічний лемент.
Іржаві ланцюги.
Котли. Цистерни. Цемент.

Сам чорний сатана,
Забруднений, як шкет. —
Оглухий снадом, — в рейд
Плює за парашет!

ХОЛОДНИЙ ШТОРМ...

Холодний шторм, холодна злоба,
Обвалами — холодний гул
І моря лютого оздоба, —
Летить дев'ятий карбункул, —
Що вдарить в камінь, — розгориться,
Мов п'яний геній трьох секунд,
Над скелями розпалить бунт
І враз ущухне, розлетиться,
В ніщо, в ніщо. Отак і ти —
Поете мрійної мети.

МАТРОСИ

Загартовані сонцем, вітрами,
Перепливши неznані світи,
Ми не маємо стежки і брами, ---
До якої прийти.

Серце кинувши в шторми і штилі,
Ми в обличчя плюємо сатані
І незрушно на тонни, на милі
Розраховуємо дні.

Наша зброя — тартований кортик,
Наші думи — морський бурецьвіт,
Наше серце — у чорному порті,
Де цвіте антрацит!

РЕЙС

Регочуть і свистять на палубі матроси
(Штормує у бакборт важкий зелений вал),
А берег золотий зникає у провал...
Команда: — Поворот! — Кріпити триси!

За хмарами пахтять багряні папіроси.
У сказі шестерень реве машини шал.
За вдарами у киль, мов бомба... інтервал...
На палубі свистять за працею матроси...

Вода, вода й вода, та хвилі океану...
У рубці — капітан схилився на карту рвану:
О, важко як у чорну пітьму йти!

Як би не завести на скелю чи на камінь...
І карта, наче пух, кружляє під руками й
Обвалами вали гарпунять у борти.

БАЛЯДА ПРО ЛЕТЮЧОГО ГОЛЯНДЦЯ

Важкий броненосець відходить в рейс
Відходить земля, мов іржавий дах.
Місток. Капітан. На злих вустах
Тринадцять чортів, а на носі цейс.

У просмиках корчиться хмарний лоб...
Над обрієм сонце і синій чад,
І дивляться жабами дула гармат,
Роззявивши в небо залізний дзьоб.

У жмурках безодня. Гуркоче даль.
Цвірінька на палубі теплий крап.
Дзвенять якорі. На бакборті трап
Тихенько скрегоче в холодну сталь...

Мовчить океан у блакитній млі...
І раптом наказ: — Повернути! — Вест!
Над обрієм щогла здіймає хрест,
Та прапор кривавий на синім тлі...

І гостро, мов кортик, напружено зір,
І рвуть лейтенанти смішок на устах:

На тім кораблі, на обдертих ванта́х
Розвішено трупи... — Як холодно!.. — Бррр!..

Все ближче... Все ближче... І жах нароста...
І сморід пливе броненосцю в розріз...
Але, налетівши, легенький бриз...
— Назад!.. — Поверта!..

Пропа́в корабель... а на спинах — мороз...
І тільки не впала на палуби ніч, —
На баці, товаришу, стримавши річ, —
Сказав про Голяндця рябенький матрос...

На хвилі подмухував вітерний міх...
Схилившись на чорний, холодний борт,
Причувсь капітан. Рвонувсь, як чорт,
У спазмі, крізь зуби, намацавши сміх:

— Летючий Голяндець!? — Ха-ха-ха-ха!
— Та ще ж комунарів розстріляний бриг!..
І раптом, згубивши підпору з-під ніг, —
В покорчене черево регіт запхав...

У просмиках крутиться хмарний лоб...
Над обрієм золото й синій чад.
І дивляться жабами дула гармат,
Роззявивши в небо залізний дзьоб.

У жмурках безодня. Гуркоче даль.
Цвірінька на палубі хмарний крап.
Дзвенять якорі. На бакборті трап
Глузливо скрегоче в холодну сталь.

ЛІРИКА ФАВСТА

I.

Над берегом, над берегом, над берегом і далі, далі,
далі сині тучі.

(О, ніжна лірика Фльоренції Джозе Кардуччі,
Така прекрасна і нудна!..).

В маленькому завулкові, поблизу від мого саду,
із пічей Мартена

Вібрує героїчний тенор, —

Отже не заперечую, — воно весна.

Сміється сонце в голубому розтривоженому сні, —

Де вітер — музика Россіні, —

Маленьким хлопчиком з Фан-Дайкового полотна.

II.

Комарі та жаби на болоті надіслали один одному
обурені ультиматуми

І ніяк не можуть погодитись в аграрному питанні
на територіях комиша.

Через це виникає для лірика надто загострена
колізія, бо він душа

І серце і вогонь цілого натовпу ненажер, що
беззаперечно вимагають лірики в роздріб
і шмáтами,

Та в нього стума і повна неможливість розібрати,
чи то комарина рапсодія Брамса серед іржавої
ряски на мінятиюрному озерці, чи то пісні, що
співав Новаліс, —

Взагалі — катаклізм!

III.

Маленький жучок дуже гарно і дуже гордо підвів
свою голову,

А в нього ж такі золотаві і скромні крильця
з крапками по óлову.

Безперечно, він хоче зробитись не меншим, як
Цезар; проте,

Можливо кудись полетіти, як людина, — шукати
знання, — на кімнатний вогонь, на пусте,

І впасти, затамовуючи своєї самовідданости
ображений жар

З власних олімпів, на власну конкретну зону, як
маленький, опалений, — серед божих корівок, —
Іка́р!

IV.

Маргаріто!

Чи підійдеш колинебудь до мене ніяково, як
Форнаріна до Рафаеля,

Чи ж і я буду знати, що засвітиться в блакитних —
затурканих сонцем — очах!?

V.

Нема романтики! — Є трест, картель!
Нема романтики! — Автó та вело!
Та бомбами розтрощений мармур Мікель-Анджельо,
Та цінена льорнетом Грезова постель!
Та може з випадковістю Мадонна Донателльо
В кафе заспекульована, де богом джин та ель!
Від крові, від життя тріщиш, аж шкірі жарко!
Давно анахронізм і Данте, і Петрарка,
І зовсім недоречний геніяльний Рафаель!
Тепер уся земля лежить в консервних скальпах!
Оце недавно чув поет, як зарідав на Альпах
Звульгаризований — під скепсисом туриста-дурня —
[Тель!

НЕ ГОДИНА ТО...

Не година то, не епоха,
Хоч і піснею розповім, —
То цвіте сантиментами погань
На так званім коханні моім.

Закрутило мене, замутило
І по серцю моєму пливе
Інша сила, що не молодила
Ані мертве, ані живе.

І спитати б кого, спитати —
Може в мене чужа голова,
Бо стою я тепер картатий,
Неспроможний на слова!

МАРА

Десь ночі — темені — омани
Відлунила остання дзвонь
І в далиню на лона лані —
Стремлять і в сурми: — Ми — вогонь!..

...А десь — далеко — кипариси
І море — в берег голубий...
...На обрії — вогненні риси
І зітхи в скелях, і прибій...

ЛЕДА

Відлетіла конвалійна Леда
На далекі сніжні гаї
І не пахнуть вже липовим медом
Поцілунки холодні твої.

Це початок кінця, о, кохана,
О, до лютого болю чужа!
Це навіки найкраща рана
І до споминів літ іржа.

ХА - ХА!

Я ось який, а ви така ось, --
Ну, знаєте, ні те, ні се!
Та над епохою не каюсь,
Що вас ніхто не пронесе!

Бо все ж, — о, діво осіянна, —
Я вас люблю з усіх сторон!
Піду шукати Осіяна,
Або куплю Декамерон!

ВОНО

I.

Вечір, як вечір, —
Золотий і ті ж
На смагляві плечі
Коси золоті

Падають і в очі
Голубу ману
Ціляють, — мов кочет
В груди турману, —

Виточені брови
Пазурями вій,
Що такі ж шовкові,
Як цілунок твій...

І лягаю труном
Перед каганцем,
І люблю, хоч грубо,
Та сказати це

Чи наслідуюсь, в вічі,
Що, — мано моя,
Ти — не Беатріче,
І не Данте — я!?

II.

О, блакитна Інно!
Ставте самовар.
Нап'ємося чаю,
Підемо у парк.

Розмовляти будем
Про любов, а ще
Ренесанс сердець і
Етику обійм!

Безперечно, все це
Незначне, бо Ви
Аж до віку — Інна
І Олекса — я.

Але все ж цікаво
Буде з Вами нам
Заирнути в пустку
Йолопських голів,

Де — окрім буденних
Справ (росдрама, віст!) —
Тільки претенсійність
Зверхніх міркувань.

III.

Вечір, як і вечір —
Золотий — і ті ж
Речення старечі...
Мариш і тремтиш,

Що з тобою дніє
І ночує і
Непомітно тліє
І мізки твої

Затуляє мраком, —
Притхлею прочан!
О, слова під Блока!
О, любов міщан!

САРКАСТИЧНЕ РОМАНЦЕРО

I.

Куди іду, куди несу
Безмежне серце, п'яне сонцем!?
Навряд, чи мечедзвонним каледонцем
Пісенну Осіянову красу!

І все ж таки дивлюсь на світ в рожеву призму!
Я недалекий від рафаелізму!

Та, люба, ось про це і рідним, і своїм
Коли ж повім!?

II.

— Струхнявілі! — Готуйте обійми!
— Відчиняйте ворота! — Іду!
Що романтиком я народився,
Це написано і на виду!

Ви в історії — порох, — це ясно —
Але віком Петрарок старі!
З вами буду сьогодні ридати,
Покохавши Ляуру в марі!..

III.

Квилять тужною предтечі, —
З вечора до ранку, — сови...
Від твоїх очей овечих
Мінористом тимчасовим,

За міщанським Ханааном
Плачу, плачу, як Ізраїль,
Під балкоюм — дон-Жуаном
Дому — Каравансараю.

Чую — лірик, і росту між
Місяцем та бруком — гроном
Виноградним. Глупа суміш
Із Хазіфа з Кальдероном

На твоїй панує зоні.
Образ твій — рядном над плотом ...
Висне, наче в Тенісоні, —
Наді мною — Лянселотом.

Ну, й куди піду без тебе!?
...Любий, дальній, милий степе!
Чи рознести, як солому,
На Миколі вороному

По тобі, оцю ось тугу
Непідтягнуту попругу
Крови й серця молодого!?
Ну, та й що з усього того!?

Знову глянеш, — знову станем
Я — туман над Хуайнанем!

Ти так легко у болото
Мук моїх вростеш, як лотос!

І тебе мені любити.
І тебе не потопити
У жазі моєї прірви!..
Пить, о, серце! Знищи! Вирви!

Не любов, — о, ні, — конання.
Те, що з вечора до рання —
Бродить, кляте, в серці, — лазить. ---
Сантиментами малясить,
Труїть розум, труїть м'язи
Синім камнем куперваси!...

Згиньте, тужного предтечі. —
Куці барди, чорні сови!
Вірю! Від очей овечих
Я нещасний — тимчасово!

IV.

Не прийдеш, як вчора!
Не впаду у синь —
Листям з осокара,
Молодих хотінь!

Не полину з вітром
До примарних міст...
Тільки місяць титром
Упаде на лист!

V.

Пізно, а чи рано. —
Все мені одно. —
Стану дон-Жуаном
Під твоє вікно!
Забринить гітара
І, можливо, вб'є
Золотим ударом
Молоде моє.

...Синю серенаду
Про Шехерезаду
З вітром — віч-на-віч —
Заспіваю в ніч...

БАЛЯДА САНТИМЕНТАЛЬНОГО УХИЛУ

І серце і розум сьогодні не в лад.
В апатії суму пишу.
Над пульсом, над темпом англійських баляд
У пільмі вечірній дрижу.

Сп'янілий метелик летить у вікно
І в мене — не кров, а вино.

Я дівчині з маками фарб на устах
В сутінках готую листа:

О, що я робитиму!? Ради нема
І ніч сантиментів німа!
О, що я робитиму!? — Замкнено круг
І в ліриці зір — рівнорух!

Яку ж полюбити крім тебе!? Пусте!
Не знайдеш тих самих вій!
Хіба на коробці з-під пундиків, де
Намальовано профіль твій!

Губи твої, очі твої. —
Темна, гнітюча краса!
Вони не мої, вони нічії,
В них спека пустель не вгаса!..

І все безнадійніше десь ліворуч
Безжалісний бій хвилин...
Це знов перебої... Так муч же, муч
І в кров навантажуй полин!

Попробую стати байдужим, та, —
Чи змовкнуть мої уста
І ця нерозсудливо молода
В артеріях кров густа!?

Ось завтра відмию й зітру іржу
І вітер її віднесе.
І вже не баляду-листа напишу.
А просто забуду все...

Я дівчині з маками фарб на устах
В сутінках закінчив листа...

Метелик, що линув у темне вікно,
В саду загубився давно...

А серце і розум так само — не в лад...
В апатії суму пишу.
Над пульсом, над темпом англійських баляд
В астмічній тривозі дрижу.

МОЖНА ЗАСПОКОЇТИСЬ

Чуєш, брате, як — од ребер —
Серце — золотим м'ячем із
Грудей плигає шкереберть,
Загубивши всяку чемність!?

Як поводитися з ним і
Голубим таким, широким —
Тим коханням, що святими
Навіть не вспокоїш Блоком!?

Ось дивлюся — і не на ніж —
Крізь історію — на себе:
Теж раніше серце, аніж
„Ноги загубив Мазепа!“

ЛИСТ ДО ИДЕАЛЬНОГО СТУДЕНТА

Драстуй!... Хорошо! Наперед
все скажу

По секрету! Про секрет
ось пишу!

Є таємниця одна
у мені!

Я ніколи без вина
не п'янів!...

Не вдаватись, головне,
тільки в те,

Що на світі все нудне
і пuste!

Не плестися навамання
у житті

По своїм найгіршим дням!
Не пусти,

ЩО, — МОВЛЯВ. —

В небі бачити мені журавля

Після дощику в четвер...

Друже мій!

Я не вірю і тепер

в Міа-мі!

Ти писав, — це думи, рух —

сестри, що

Обумовлюють мару.

Не „рощот“.

Друже любий, ні мені,

ні тобі

Існувати, як ві сні,

в тій юрбі.

Що радіє молодим, —

тільки тим.

Що вдивляється не в дим,

а простим

Уклоняється речам!

Їх Ваал —

Не тенденції з плеча

в ідеал!

Я наплутав, тільки й так

правда ж це!

Не в захмарових садах

з каганцем

Нам блукати треба, ти

і зумій

Віру в будень пронести,

друже мій!

Можна, можна! Ти примусь
і себе
Обладнатися без муз,
щоб запер
У критерій знання те,
що в тобі
Мучить, труїть і росте
не в добі!
Справа — звичка, я давно
впевнивсь теж.
Що не з буднями в одно —
пропадеш!
Врешті навіть — сірий шлях
покохав!
Врешті певно — в чорний шлак
б'є нога!
Врешті й сонце — у вікно,
на проспект, —
Не Язонове рунó, —
тільки спектр:
Не пряде, а через тил
атмосфер
Кида — зламаний — пустим
вниз і вверх...
Значить ясно, — язиком
індивід,
Як не плескай, а закон
і довік

Є тверезим!... І, — прости, —
раз і ці —
За химерне провести
плебісцит
Ще не можуть (ну, хоч би
Р. Роллан) —
То вложися і проспи
мрійний лан!
Гірше буде, — впавши вниз, —
дереза!
Не захоплюйся, не гонись
з Гайне за
Мінезінгера плащем!.. —
Свіж — кожух!..
До побачення! Я ще
напишу!

ІНТЕЛІГЕНТ, ЗГІДНО З ОБСТАВИНАМИ

35, що й казати, — літа, — для ледащ поступові,
Та потрібно ж для всяких оточень привчать

[Інтелект.

За столом, в пропасниці, розіп'ятий на словникові,—
За Шумлянським, — весь час — малоруський

[вивчав діалект.

Бо за вікнами, в площі ревло шараваристим гулом:
— Ще не вмерла Україна, і слава, і воля, і ще
Усміхнеться нам доля у лоб — кулеметним намулом.
На потрощених ребрах кривавим кацапським

[борщем!..

А „поскільки“ буває, що шкура дорожча від чести,
...То „постільки“, спокійно, нова обсихала кора.

І так само зворушливо плакав вишиваний хрестик,
Як і пуза бекон — пропагований з-під очкура!..

„...Я, добродію, інтелігент і ніколи не проти!

„Хай живе Україна — Старий Югозападний край!

„Я за нації, я — за наречія, я — за народи!
„(Тільки б — каюсь — не щезли балик і паюсна
[ікра!)

„Я давно голосую за Учр... чи то, пак, У-Це-Раду.
„Пане писаре! — Я патріот, — безперечно, і я ж
„Запевняю... як знайдете тільки вакантну посаду
„На редактора „Русско-Українской мислі“ —
[я Ваш!...

...Вибачайте, — без лести, — і правда. — Ви дру-
[гий Мазепа!.. —
„Ви від ніг і до мудрого черепа — завжди
[джентльмен!..
„До побачення! Матиму честь Вас побачити в себе!
„У чеканні хороших наслідків...

З пошаною
...Н...“

ТАК ВОНО Є

Я не гістерик, — не кричу,
Що я тобі не по плечу!

До крові груди надолужу,
Та вигукну: — Здоров, мій друже!

Мені ж не писано закон —
Мантачитися язиком

Над купами психологічних крошев!
Бо ти, життя, і так хороше!

Коли я вірю, що расту, —
Я бачу землю у цвіту!

Коли я знаю, що живу
Майбутнє — маю аксіому!..

Скажу: — Ми сила сил народу,
Залізнякавого ми роду!

І доведу, і покажу,
Не пальцем витру по ножу...

Отже на пуп не закричу,
Що я тобі — не по плечу,

Життя моє! Хоч надолужу
Себе, а зойкну: Драстуй, друже!

ПЛЯКАТ ПРО НОВОГО ГЕРОЯ

I.

На кожній дорозі — пісок, жорства.
На кожній дорозі — нудьга, верства.
Та ми без вагання, немов кораблі,
Порепані ноги несем по землі.

Бо тим то і дужі,
Що завжди в бігу
Себе зберігаєм,
Себе і снагу.

II.

Героєм був і героєм будь!
Хіба вже забув, як вщерть
І вошами борсалась наша путь,
І вітер нам сіяв смерть?...

По фабриках лазив іржавий струп
І димом не пахло з труп.
На кожному дубі гойдався труп,
На кожному дубі — труп...

Ти кажеш, що знову рожевий плин
З пахучого дме куща?!
Не бійся! то смертний проходить тлін
По кублу нових міщан!

Нехай з педесталової краси
Тебе льорнують вони,
Вони ж незлобиві хатянські пси,
І зовсім не рвуть штани!

Героєм був і героєм будь!
Бо ти ж не забув, як вщертъ
І вошами борсалась наша путь,
І вітер проносив смерть!...

III.

Згиньте романтики! Ви останні...
До скроні кольт!...
Дорогу енергіям Дніпрельстанів
І зорям вольт!

Годі співати: — „Аве Марія, —
Калино моя“!
Світ здобуває не той, хто мріє,
А хто буя!...

ГІРКО БУТИ З ТАКИХ...

Гірко бути з таких, котрим
Мама пальця покаже — бояться,
І взиватись конквістадором
З обрієм паяца!

Гірко бути дутою горою,
Що розтруситься, тільки вдарте!
Гірко бути новим „героєм“
Старого стандарту!

Життя, моє життя, не статуйся, не стій!
Час летить і на місці не сяде,
І чвалають „герої“ в хвості
Через п'яте в десяте!

Хай їм чорт, але, коли нас обсіла
Чорна зграя таких ворон,
Я буду плакати на весіллях,
Сміятись піду на похорон!

ОБИВАТЕЛІЯДА

Над буднями трясця і морок,
І втіхи, і сміху відвар.
Вже зранку подзвінням конфорок
На дату плює самовар.

Від дзвону і реготу глибше
Пірнаєте в ковдряну глиб
І вірите — краще і ліпше
Зробити за це не могли б.

Бо в горлі — уривки оскомин,
Спросоння загублених рун,
А з холоду преться Бетговен
На ліжко — на скрипку без струн.

І вам невідомо, которі
Сонати, сюїти пливуть:
Триместрами консерваторій
Дружина проторює путь.

А тут, як коту перед плигом,
Напружити треба мізки

І от — передбаченим лихом
Висиджує Гофман казки:

Читаєте, очі протерши,
І чути романтики шерх.
Для вас — це останній і перший
Ввесь вік працював Гутенберг!..

А так, понидівши, годиться
З перинових узбереж
У рямцях щоденних традицій
В шаланди влізати мешт.

І рейсом відійде звичайним
Звичайний щотіжневий день,
Від порту, де ніжиться чайник,
До порту тендітних пісень.

Так смачно під пальцями лусне
Колюмбова їста яйця.
Між масел та ікор паюсних
Вкладете гарячку лица.

І десь у талірковім фйорді,
В оцеті запевниться лин,
Що очі хазяйські на морді,
До керченських — пара маслин...

...Відтак, поза всі перешкоди,
Вдягаєтесь в ліні, та й то,
До вух попередливий котик
Наїжить французьке пальто.

І знати ж тоді, як залишиш
Дружину і спокій, на жаль,
Що в муках Ізольдиних клявіш
Гукає Трістана рояль!

БАЛЯДА ПРО КОРОТКОЗОРЕ ЕЛЬДОРАДО

У далекі моря пішли кораблі
З людьми, що набридли своїй землі.
А людям набридла своя земля,
Набридли людям ласка короля,
І вони прийшли до портів іздала.
У людей по кишнях вітер гуляв
І кортик ножа виглядав з халяв.
Був у них хаотично оздоблений ріт,
Від легеньких пушків, до великих борід,
І кремезні руки, що рвали дріт.

Люди сіли на свій корабель
І поїхали до фантастичних земель.
Люди спали на палубі в спеку й мороз,
У шоку їх бив безпритульний трос
І вночі настував на ноги матрос.
Люди снили країнами теплих озер
І спросоння мимрили: — „Пробачте, сер.“
А матрос сміявся й плював за борт
І мріяв про черговий п'яний порт,

Щоб випить з дівчатками, хай їм чорт.

Люди їли щодня свій черствий хліб
І чекали землі, де злізти могли б.
Їх привіз корабель до порту Пара,
Де в хашах Пріяпа красунь гора,
Золота, пранців та іншого добра.
Покинули люди свій корабель
І злізли на землю чужих земель.
Останні центи спустили в порту,
Останню кишеню визнали за пусту
І стали шукати свою мету.
Спритний гідальго до них прийшов
І роботу їм випадково знайшов.
Він сказав, що в нього великий такт,
Знайде він для людей Ельдорадо, — факт,
Але ось дрібничка, — підпишіть контракт.
Люди рота роззявили й кавалер
Їх повів до підгір'я Кордильер.
На плянтацію вивів, сказав: — „Стоп!
Ельдорадо тут. — Кожний з вас — холоп!

А хто тікатиме, — куля в лоб!“
І подумали люди: — „Це тут? — Ба, ні, —
Ми несли Ельдорадо на своїй спині“.
Але пізно. — У джунглях нема воріт. —
Не вернутись додому, де виріс рід,
І з руками, що рвали б не
тільки дріт.

БАЛЯДА ПРО ОСТАТОЧНО КОРОТКОЗОРЕ ЕЛЬДОРАДО

В нудний океан пішов корабель,
З людьми, що втекли від своїх земель.
Бо власна земля — холодна й німа,
Бо власна земля, — як завжди, — тюрма,
А краща — усюди, де нас нема.

Конквістадори пливли було! —
Від ромів і райн в голові гуло.
Тепер над трубами жадних райн. —
Простий пароплав, без ніяких тайн,
Компанії „Зюйд Емерікен Ляйн“.
Пароплав припадає на два борти,
Між двома бортами — люків роти.
В трюмі — бізнеси. В камбузі — антал
Віскі, на прізвище „пан Скандал“.
Це й пуп романтизму! — Відал — міндал!?
Романтика моря? Конрад? Стівенсон?
Капітан таємничий, як масон? —
Нічого подібного. Через борт
Схиляється кілька зелених морд,

Щоб дерти з апльомбами шлунки: — „Чччорт“
В сальоні для шиберів, нагорі,
Танцює Манон з кавалером де-Грі.
А палубу третю, від бруду руду —
Провітрює сон про світ какаду,
Про кактуси й Мехіко на меду...
І тут попадає в поганий стан
З Принцесою Мрії Едмонд Ростан. —
Сягнувши поглядом моря постель, —
Всесвітніх постів найкраща модель, —
Вишукує блок Жофруа Рюдель.
Поет Мелісанд! Ти мені не брат?
Я шукаю, чи ні, твоїх Ельдорад?
Навряд чи шукаю, бо не один
З таких, — попадає за сірий тин, —
В міцний і жорстокий карантин.

В дурний океан іде корабель
З тобою, що втік від своїх земель.
Чи власна земля — холодна й німа?
Чи власна земля, — назавжди тюрма?
А краща, — чи всюди, де нас нема?

ПОЯСНЕННЯ ДЕЯКИХ МОРСЬКИХ ТЕРМІНІВ

<i>бакборт</i>	лівий бік корабля.
<i>буїшприт</i>	похила щогла спереду корабля, до якої прикріплене трикутне вітрило.
<i>ванти</i>	снасті, шнури, часом із східцями, до прикріплювання маштів.
<i>естакади</i>	рід портових споруд.
<i>канупер</i>	рід міцного тютюну.
<i>катер</i>	рід корабля для короткої плавби.
<i>кіль</i>	хребет корабля.
<i>кортик</i>	матроський штилет.
<i>райни</i>	реї.
<i>рейд</i>	частина моря перед входом до порту.
<i>рейс</i>	курс корабля між двома портами.
<i>склянки</i>	давніше морський пісковий годинник, тепер удар дзвінка щопівгодини, що відмірює корабельні вахти.
<i>скупбрія</i>	риба з породи макрель.
<i>трапи</i>	сходи на кораблі або під'ємні східці до спуску човнів з корабля.
<i>троси</i>	сталеві ланви.
<i>трамонтана</i>	італійська назва північного вітру.

ЗМІСТ

Поетові	17
Я іду ясний	19
Вчора дощ у полі	20
Романтикові	21
З фрагментів	22
Травень	24
Серце	25
Дев'ята симфонія	26
Бабине літо	28
Осінь	29
За всіх скажу	34
Парубоцьке	35
Фантазія	38
Весно, ти знову ідеш	39
І тепер...	41
І все ж бо якось...	42
Крови б, крові і сили	43
Сантименталістам	44
Вам — безсилим!	45
Хотів летіти...	48
Ноктюрн	49
Чую, чую...	50
Так просто	51
Іронічна увертюра	53
Погрузка	55
Туман	56
Порт	57

Рейд	58
Доки	60
Холодний шторм...	61
Матроси	62
Рейс	63
Баллада про летючого Голяндця	64
Лірика Фавста	67
Не година то...	70
Мара	71
Леда	72
Ха-ха!	73
Воно	74
Саркастичне романцєро	77
Баллада сентиментального ухилу	81
Можна заспокоїтись	83
Лист до ідеального студента	84
Інтелігент, згідно з обставинами	88
Так воно є	90
Плякат про нового героя	92
Гірко бути з таких...	94
Обивателіяда	95
Баллада про короткозоре ельдорадо	98
Баллада про остаточно короткозоре ельдорадо	100

Зруб 09 кон
(1986)

12
12
940 y

8520
1424

31074

О.ВЛИЗЬКО

